

УДК 378.1

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ

*Ляшенко О. С., магістр
наук. керівник: Вдовиченко І. Н. к. т. н., доцент
Криворізький національний університет*

Професійна підготовка вимагає узгодженості знань щодо техніки, технології та економіки сучасного виробництва та інтеграції знань суміжних професій, а тому головною якістю, якою має володіти сучасний конкурентоздатний фахівець, є професійна спрямованість. Термін «спрямованість особистості» був вперше використаний С. Рубінштейном, для пояснення спрямованості як цілісної властивості, яка регулює діяльність та визначається перевагою одних мотивів над іншими [5].

Професійне становлення особистості було досліджено у працях Б. Ананьєва, Л. Божович, О. Леонтєва, Б. Ломова, І. Кона, Г. Костюка, К. Платонова, С. Рубінштейна та інших вчених, які визначили специфіку різних підходів до вивчення цієї проблеми.

Професійне становлення особистості – це важливий компонент загального процесу розвитку особистості. Тому актуальною проблемою підготовки майбутніх фахівців є дослідження рівня їх професійної спрямованості як визначальної характеристики майбутнього спеціаліста, яка дозволяє особистості максимально виявити свої здібності у визначенні професії. Якщо розглядати поняття вибору професії як вибору майбутньої діяльності існує точка зору, що основним орієнтиром правильного вибору є професійний інтерес (професійна спрямованість) [4].

Процес професійного становлення – це процес саморозвитку людини впродовж всього її життя, під час якого відбувається становлення

особливих видів суб'єктної активності особистості на основі розвитку і структурування множини її професійно-орієнтованих характеристик, що забезпечують здійснення функцій пізнання, спілкування та регуляції в певних видах діяльності і на етапах її професійного шляху.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що підходи до визначення сутності спрямованості особистості є неоднозначними.

Так наприклад, Т. Кудрявцев визначає поняття «професійне становлення» як «тривалий, динамічний, багаторівневий процес, що охоплює кілька основних стадій: формування професійних намірів, професійне навчання, професійну адаптацію, часткову або повну реалізацію особистості в професійній діяльності» [3, с. 51].

Як вказує С. Максименко, сутність професійного становлення полягає в тому, що особистість, яка приймає на себе професійну роль, лише розпочинає засвоєння функціонального змісту професійної діяльності [1].

Проаналізувавши різні підходи щодо професійної спрямованості, було виявлено, що, з одного боку, вона розглядається як спрямованість всього навчального процесу ВНЗ на формування компетентної та розвинутої особистості майбутнього спеціаліста та розуміється як оволодіння спеціальними знаннями, навичками, вміннями. А з іншого боку, маючи на увазі психологічний підхід, професійна спрямованість розглядається як провідна, інтегральна та соціально зумовлена властивість особистості.

Отже, професійна спрямованість особистості – це така риса студента, яка передбачає розуміння й внутрішнє прийняття нею завдання та цілі професійної діяльності, а також суміжних інтересів, переконань, настанов, поглядів. Дані ознаки і компонентні елементи професійної спрямованості є показниками рівня її сформованості у студентів. Професійна спрямованість характеризується певною стійкістю (нестійкістю),

домінуванням мотивів (соціальних або вузькоособистісних) та перспективою життєдіяльності (далекою чи близькою).

Професійне становлення студентів ВНЗ – це багаторівневий процес, що складається з чотирьох основних стадій: виникнення професійних намірів на вступ до вищого навчального закладу; репродуктивне засвоєння професійних знань, умінь, навичок; професійна адаптація; реалізація особистості в праці. Перехід до кожної наступної стадії закладається під час попередньої і супроводжується виникненням ряду протиріч та кризових явищ.

Аналіз напрацювань дослідників з проблеми професійного становлення у ВНЗ (В. Гребнева, Н. Зенкова, С. Кусакіна та ін.) надав можливість визначити п'ять складових [2]:

1. Мотиваційна (бажання вчитися у навчальному закладі і бути студентом, виконувати обов'язки відповідно до нового статусу).
2. Інтелектуальна (наявність середнього рівня інтелектуального розвитку та необхідних знань і вмінь у межах навчальної програми).
3. Вольова (навички самоорганізації, вміння слухати, посидючість, внутрішня пізнавальна активність тощо).
4. Моторно-організаційна (висока швидкість читання і письма, навички роботи з текстом, розподіл та швидке переключення уваги).
5. Професійна (наявність знань про професію, самостійність вибору й усвідомлення його остаточним на даному етапі життя, бажання вчитися за обраною професією).

Мотивація діяльності є джерелом розвитку особистості, а отже й самостійності, як її якості. Не потребує підтвердження загальновідомий висновок, що саме мотивована діяльність виконує виховну та розвивальну функції. Тому визначення умов розвитку самостійності виступає в єдності з пошуком способів підвищення рівня сформованості домінуючих мотивів у процесі професійного навчання.

Уміння вчитися можна визначити як ступінь оволодіння способами навчально-пізнавальної діяльності в процесі засвоєння знань, умінь і навичок. Від першого етапу залежить успішність навчання в навчальному закладі, тому його можна вважати сенситивним періодом формування особистісно-професійних якостей.

Отже, професійна успішність сучасної особистості базується на складних психологічних процесах, пов'язаних із формуванням особистісної мотиваційної структури на засадах мотивації до ефективного використання особистісного і професійного потенціалу у здійсненні професійної діяльності.

Література

1. Волошина В. В. Теоретичний аналіз специфіки професійного становлення майбутнього психолога / В. В. Волошина // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої; Вип.8; Кам'янець–Подільський: Аксіома, 2010. - 832 с.
2. Гуревич Р. С. Навчально-виховний процес у професійно-технічних закладах / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія та ін. - Вінниця: ТОВ «Планер», 2010. - 330 с.
3. Кудрявцев Т. В. Психологический анализ динамики профессионального самоопределения личности / Кудрявцев Т. В., Шегурова В. Ю. // Вопросы психологии. - 1983. - № 2.
4. Мухина В. С. Возрастная психология: Детство, отрочество, юность: хрестоматія / : Мухина В. С., Хвостов А. А. - М.: Издательский центр «Академия», 2001. - 624 с.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / Рубинштейн С. Л. - СПб.; Питер, 2000. - 720 с.